

[Finansministeren.]

nære domstole for at søge landsskatterettens praksis ændret.

Østergaard: Jeg siger naturligvis tak for begrundelsen og besvarelsen, selvom den ikke vil få direkte følger med det samme; men ministeren er dog inde på, at spørgsmålet skal overvejes. Det, jeg særlig bemærke i, var spørgsmålet om landsskatterettens fortolkning. Jeg vil lige gøre opmærksom på, at for valgmenighederne — nu håber jeg ikke, at jeg ved at omtale dem kommer i strid med forretningsordenen — gælder de regler for fradrag, at hvis der er pålignet en valgmenighed bidrag, må den fradrage bidraget, og hvis det er et frivilligt bidrag, fradrages der et beløb, som svarer til den pågældende kirkeskat. Jeg vil derfor supplerende stille det spørgsmål, om finansministeren vil ændre ligningsdirektoratets bestemmelse således, at valgmenigheder og frimenigheder bliver stillet lige med hensyn til fradrag af menighedsbidrag.

Finansministeren (Kampmann): Jeg kan kun give det løfte, at jeg vil overveje det.

Hermed sluttede spørgsmålet, og spørgetiden var dermed til ende.

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om tilsyn med monopol og konkurrencebegrænsning og forslag til lov om oprettelse af et næringsfrihedsråd. [Af Tholstrup].

Valgt blev: *Poul Hansen (Kalundborg), Poul Hansen (Grenaa), Hjortnæs, Carl P. Jensen, Lars M. Olsen, Axel Ivan Pedersen, Hans Rasmussen, Thorkil Kristensen, Erik Eriksen, Niels Eriksen, Anker Lau, Lorentzen, Weikop, Fanger, Aksel Møller, Bertel Dahlgaard og Rager.*

Den følgende sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændring af lov nr. 416 af 12. juli 1946 om friskoler, om hjemmeundervisning samt om efterlønskassen for friskoler og efterskoler.

(Første behandling findes i tidenden sp. 692; udvalgets betænkning findes i tillæg B. sp. 201).

Udenfor betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, de stillede ændringsforslag og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under eet.

Ordføreren (Horn): Som det vil ses af betænkningen, har udvalget holdt en række møder og haft et par samråd med den højtærede undervisningsminister, som har stillet ændringsforslagene nr. 3—7, der er tiltrådt af udvalgets flertal.

Ved ændringsforslag nr. 3 tilsigtes det at hjælpe de enkelte skoler, som har en forholdsvis stor lejeudgift til de lejede lokaler, de benytter. Selvom lejen i de pågældende lokaler må siges at være rimelig for ejendommen og stedet i forhold til lejen iverigt, kan der være tilfælde — som det er forebragt udvalget — hvor lejen må siges at være forholdsvis høj, og denne ændring skulle altså hjælpe skoler, der er i den stilling.

Ændringsforslag nr. 4, der vedrører den forskudsvis udbetaling af statstilskuddet, betyder en forbedring for skolerne derved, at forskuddet forhøjes fra 50 til 75 pct., hvilket vil lette skolernes daglige drift.

Ved ændringsforslag nr. 5 bringes ungdomskostskolerne ind under de pensionskasseregler, man har for efterskolerne. Det er såre rimeligt og ligetil, eftersom ungdomskostskolerne nu forhåbentlig gennem de lovforslag, der er til behandling her i tinget om aften-, ungdoms- og efterskoler m. v., bringes ind under samme lov som efterskolerne.

Ændringsforslag nr. 6 tilsigter en lempelse i bestemmelserne om tilsynet med hjemmeundervisningen, idet denne tilsynsvirksomhed begrænses til, at der kan afholdes en årlig prøve i dansk. Det er en ændring, som falder nøje i tråd med hele lovforslagets tendens, nemlig at give den størst mulige frihed, og hertil hører naturligvis det størst mulige ansvar overfor samfundet.

Ændringsforslag nr. 7 rummer rent redaktionelle ændringer, affødt af de øvrige ændringer.

Til de af mindretallet stillede ændringsforslag skal jeg kort bemærke, at man er

[Horn.]

enig med ministeren i, at der ikke skal lægges nogen hindring i vejen for skolerne, når vel at mærke skolernes målsætning er den, som er tilsigtet for friskolernes vedkommende. Flertallet finder det rimeligt, som ønsket af ministeriet, at der er lejlighed til at rådføre sig med friskoleforeningen, som jo har de erfaringer, der må bygges på, når man skal tage stilling til, om en skole opfylder de forudsætninger, som nu engang er opstillet. Flertallet kan derfor ikke tiltræde de synspunkter, mindretallet har givet udtryk for.

Med hensyn til ændringsforslag nr. 2 kan jeg sige, at flertallet i og for sig ikke underkender selve princippet: at tilsigte en parallelisering med tilsynsloven vedrørende friskolens styrelse og tilsyn; men man har ment, at som forholdene engang ligger for friskolernes vedkommende, er det rimeligt, at det bliver, som det er, og flertallet kan altså heller ikke tiltræde dette ændringsforslag.

Under de drøftelser, udvalget har haft med den højtærede minister, har der været forhandlet om størrelsen af statstilskuddet fra dansk og fra tysk side, og efter de oplysninger, der foreligger for udvalget, kan det fastslås, at man fra dansk side yder rundeligt i forhold til, hvad der på tilsvarende måde ydes fra tysk side.

Endelig vil jeg gerne rette en misforståelse, der synes at være opstået i visse dele af pressen, nemlig den, at 80 pct.s loftet skulle være ophævet. Det er forkert; 80 pct.s loftet ligger der stadig. Det loft, der er fjernet, er maksimalgrænsen for det totalbeløb, som er statens udgift, nemlig 3,5 mill. kr., dette loft er fjernet.

Jeg skal med disse bemærkninger på flertallets vegne indstille de af flertallet tiltrådte ændringer til vedtagelse, men må afvise de af mindretallet stillede ændringsforslag.

Ninn-Hansen: Da dette lovforslag var til første behandling i det høje ting, kunne jeg på mit partis vegne tilsige det velvillig behandling. Under det grundige udvalgsarbejde, der har været foretaget, har der været lejlighed til at gennemgå de forbedringer, lovforslaget tilsigter, og jeg kan kun udtale min tilfredshed med de økonomiske

fordele, forslaget gennemførelse vil bevirke for friskolerne. Jeg kan i denne forbindelse tilslutte mig de synspunkter, der herom er fremsat af udvalgets ordfører, det ærede medlem hr. Horn.

Den foreslåede ændring i den nugældende lovs § 9, stk. 1, hvorefter tilskuddet til lærerlønnen forhøjes til $\frac{2}{3}$, vil tilskynde skolerne til ansættelse af det tilstrækkelige antal lærere. Hermed støtter loven de bestræbelser, der må anses for pædagogisk mest fordelagtige, at den enkelte lærer får færre elever at undervise, og samtidig ydes der de mindre skoler en hjælp, der kan være tiltrængt. Såvel ændringen af § 9 som ændringerne til den nuværende lovs §§ 11—15 om pensionsordningen skaber bedre betingelser for lærerne ved friskolerne. Det kan kun vække tilfredshed hos mit parti, at den lærer, der vier sine kræfter til et arbejde i den private skoles tjeneste, opnår de arbejdsmæssige vilkår og den tryghed, der ofte er en forudsætning for opnåelsen af de varige resultater af gerningen. I den gældende lovs § 9 har man specielt nævnt de katolske skoler. Denne bestemmelse bliver stående i den lov, vi her agter at gennemføre. Jeg går ud fra, at de bestemmelser, jeg her har nævnt vedrørende lærerne, ikke skaber nogen ændring i tilskuddene til de katolske skoler, hvor undervisningen helt eller delvis besørges af ordensmedlemmer, således at der ikke sker nogen forringelse.

Det vil utvivlsomt være af betydning for en række skoler, at den nye lov giver adgang til en forskudsvis udbetaling af statstilskuddet, og den håndsækning, der hermed gives samtlige friskoler, vil forhåbentlig blive mødt med en tilsvarende hos skolernes ledere i henseende til nødvendigheden af altid at indsende de fornødne oplysninger til ministeriet hurtigst muligt, således at administrative vanskeligheder kan undgås og den egentlige afregning derved fremskyndes.

Jeg kan tilslutte mig bestemmelsen om, at det beløb, der bliver tilovers af rådighedssummen, nu stilles til rådighed for undervisningsministeren til ydelse af støtte til løsning af særlige opgaver og under ganske særlige onstændigheder til hjemmeundervisningen. Der har været ønsket fremme om at udvide støtten til hjemmeundervisning betydeligt, således at de forældre, der

[Ninn-Hansen.]

lader deres børn undervise hjemme, skulle have et egentligt krav på økonomisk støtte hos det offentlige. En sådan tanke kan jeg ikke acceptere.

Det må i almindelighed være af stor opdragelsesmæssig betydning for børnene at møde andre børn i den offentlige eller private skole; den karaktermæssige udvikling, et sådant samvær med børn — ofte fra andre samfundslag — kan medføre, må sikkert vurderes meget højt. Men der *kan* være psykiske eller legemlige årsager, som forhindrer skolegang eller i hvert fald gør en overgangsperiode med hjemmeundervisning ønskværdig. I sådanne tilfælde beder jeg undervisningsministeren se med forståelse på henvendelser om støtte. Hvis tilskud ikke kan opnås ad anden vej til hjemmeundervisning af de børn, der er ramt af polio, beder jeg den højtærede undervisningsminister især have sin opmærksomhed henvendt på de desværre ikke helt få tilfælde, hvor eftervirkningerne af denne sygdom kan hindre eller vanskeliggøre en egentlig skolegang. Den samme opmærksomhed håber jeg den højtærede minister vil have henvendt på de tilfælde, hvor børn er ramt af spastisk lammelse eller andre sygdomme, der rammer børn særlig hårdt.

Ved behandlingen af friskoleloven af 1946 vendte mit partis ordfører ved den lejlighed, det ærede medlem hr. Tesdorpf, sig mod den begrænsning, der blev indsat i loven med hensyn til det samlede tilskudsbeløb, som ikke måtte overstige 3½ mill. kr. Vi kan derfor kun tilslutte os, at denne begrænsning nu bortfalder.

Der har i det høje ting, både ved behandlingen af 1946-loven om friskoler og ved behandlingen af nærværende forslag, været vist friskoletanken megen forståelse. Der er heller ingen tvivl om, at vi alle må føle taknemlighed over de private skolars indflydelse på hele den kulturelle udvikling; det er ikke for meget sagt, at vi kulturelt set havde været fattigere, hvis vi havde været dem foruden. Når vi tænker tilbage på friskolernes mere end hundredårige virksomhed, er det vel navnlig Kristen Kolds gerning, hans forståelse af at bringe de nationale synspunkter ind i undervisningen, der falder os i tankerne. Undervisningsformen i friskolerne gav lærerne en

særlig autoritet, der nu er overført til vore offentlige skoler, hvor det autoritetsbegreb, som i hvert fald de fleste af os vil værne om, bygger på en sund tillid mellem lærer og elev. Men selvom friskolerne ikke længere står med den særlige glans i samfundslivet, simpelthen fordi vore dygtige lærere i den offentlige skole og i den øvrige private skole viser den samme forståelse for en levende undervisning, så har vi dog stadig brug for friskolerne. Den forældrekræds, der gennem egne økonomiske ofre danner rammen om friskolen og følger med i skolens liv, kan sammen med lærerne også i fremtiden yde en indsats i vort skoleliv. Vi finder også udenfor den koldske kredss danske friskoler, der er opbygget på gode traditioner, som præger eleverne livet igennem. Når vi skal se på friskolernes fremtid, så tror jeg også, vi skal tage disse skoler med i betragtning.

Når mit parti har foreslået, at det af ministeren ønskede stk. 2 til § 1 skal udgå, må det ses som et ønske om at gøre loven anvendelig også for de skoler, der ikke tilhører den oprindelige friskolekreds, den koldske.

Den højtærede minister udtalte i sin fremsættelsestale som motivering for det nye stk. 2 til § 1 — jeg anmoder formanden om tilladelse til et kort citat —:

„Det vil være lettere at skabe samling i dansk skolepolitik, såfremt de to skoletyper, den grundtvigske friskoletype og de skoler, der forbereder til den „lille embedseksamen“ i 11—12 års alderen, klart adskilles. Den grundtvigske friskole fortjener fra alle sider at møde forståelse for sit arbejde, medens den anden skole synes at tyde på, at der er et forkert element i vor skolestruktur“.

Jeg synes, ministeren har stillet de to skoler overfor hinanden på en måde, der er skarpere end nødvendigt. Hvis en skole underviser elever i hele den undervisningspligtige alder og iøvrigt opfylder den nuværende lovs betingelser, kan den stå friskoletanken lige så nær som den koldske type, selvom en del af eleverne i 11—12 års alderen går over i mellemskolen. Undervisningen, forældrekrædsen, skoleideen kan være baseret på de bedst tænkelige friskoleprincipper. Når vi har eksamensmellemskolen og mange forældre og børnene selv er interesserede i, at børnene opnår den

[Ninn-Hansen.]

eksamen, der i dag mange steder kræves ved besættelse af stillinger, så kan skolen da ikke forhindre børnenes udmeldelse af friskolen ved 11—12 års alderen. Man kan dog ikke, når et 7 års barn bliver indmeldt i skolen, afkræve dets forældre en håndfæstning om, at barnet skal blive på skolen i hele den undervisningspligtige alder. Selvom det bliver en stor del af eleverne, der forlader en sådan friskole, synes jeg ikke, den kan kaldes et „forkert element i vor skolestruktur“. Det afgørende må dog være, at skolen er opbygget således, at undervisningen afholdes for alle de undervisningspligtige aldersklasser. Hvis elevantallet i klasserne for de 11—14-årige tilmed overstiger lovens minimumskrav for tilskudsret, altså nu i almindelighed 10, kan jeg ikke se, at der kan være noget som helst rimeligt i at fratage disse skoler tilskuddet.

Jeg har ingen grund til at tro, at den nuværende minister vil ændre den hidtidige administrative praksis med hensyn til kredsen af skoler, der er tilskudsberettigede, men vil gerne have det bekræftet af ministeren, og jeg håber ligeledes, at jeg kan få et tilsagn om, at de skoler, der foretager den nødvendige udbygning til også at omfatte de øverste klasser, må få den fornødne tid dertil. Det forekommer mig, at der er et betydeligt hensyn at tage til lærerne ved disse skoler. Jeg er bange for, at gennemførelsen af den foreslåede bestemmelse i stk. 2 til § 1 vil skabe en stadig uro hos dem, en frygt for, at skolen, hvis for mange elever går over i mellemskolen, vil miste tilskuddet.

Mit parti finder det iøvrigt forkert, at den højtærede minister skal søge samråd med en repræsentant for Dansk Friskoleforening, når denne forening — efter hvad jeg har fået oplyst — kun omfatter ca. halvdelen af friskolerne, hvis denne forening ikke ønsker at optage de danske friskoler, der er udenfor den koldske kreds. Jeg har undersøgt Dansk Friskoleforenings vedtægter, der ikke giver noget klart svar på det spørgsmål, om de øvrige skoler i det hele taget kan optages.

I vedtægterne for Dansk Friskoleforening står der i § 1 — jeg anmoder om tilladelse til et nyt citat —:

„Foreningens formål er at tjene som middel til forbindelse, sammenhold og samvirken mellem friskolevenner over hele landet og være til hjælp for forældrene ved varetagelsen af friskolens tarv, særlig overfor lovgivningsmagten.“

Ifølge denne bestemmelse vil der intet være i vejen for, at også de skoler, der har samme interesse i det spørgsmål, nemlig skolerne udenfor den koldske kreds, kan blive optaget i Dansk Friskoleforening.

Men ser man på vedtægterne for den sjællandske afdeling — jeg anmoder atter om tilladelse til et citat — står der:

„Afdelingens formål er at arbejde for oplysning om den grundtvigske friskole og for samvirken mellem friskolens venner og at støtte syge og ældre arbejdere i friskolens tjeneste.“

Efter denne bestemmelse for underorganisationen under Dansk Friskoleforening er det altså ikke muligt at optage repræsentanter for andre friskoler end de grundtvigske prægede. Jeg ved ikke, om ministeren har drøftet dette spørgsmål med Dansk Friskoleforening, men jeg vil i hvert fald mene, at det vil være absolut urimeligt, hvis Dansk Friskoleforening til afgørelsen af disse spørgsmål skal have en sådan stilling, at ministeren skal søge deres råd, medmindre det bliver sådan, at samtlige friskoler, der er interesserede i den holdning, staten indtager til tilskuddene, kan blive optaget i Dansk Friskoleforening.

Ved første behandling af lovforslaget tilsluttede jeg mig ønsket om at bringe overensstemmelse med skoletilsynsloven vedrørende adgangen for sognepræsten eller en anden af biskoppen godkendt præst i vedkommende kommune til at overvære kristendomsundervisningen i skolen. Ministeren har også ifølge bemærkningerne til lovforslaget forudsat, at friskolerne på tilsvarende måde som folkeskolen vil stå åbne for præsterne ved de menigheder, hvortil børnene hører. Det ærede medlem hr. Horn har altså, hvis bemærkningerne til lovforslaget følges, ret i, at der ikke er tilsigtet nogen egentlig ændring i forhold til skoletilsynsloven. Mit parti synes imidlertid, det vil være rimeligt at fastslå dette i selve loven, og kan derfor ikke acceptere ønsket om helt at slette den nugældende lovs § 5.

[Ninn-Hansen.]

Vort ændringsforslag, nr. 2, følger helt bestemmelsen i skoletilsynslovens § 16 med den afvigelse, der følger af friskolernes særlige stilling, hvorefter de som hidtil har ret til selv at træffe aftale med en præst. Forslaget krænger således ikke på nogen måde friskolekredsens selvstændighed vedrørende religionsundervisningen, men bringer alene overensstemmelse mellem denne lov og skoletilsynsloven, og jeg synes også, at det herved er i overensstemmelse med de bemærkninger, det ærede medlem hr. Horn før fremsatte her fra talerstolen. Det skal indrømmes, at den gamle forbindelse mellem skole og kirke er blevet meget spinkel efter ændringen i skoletilsynsloven i 1949, men den ordning, der dengang blev truffet, bragte ro om et stort stridsspørgsmål. Jeg tror derfor, folketingset bør fastholde ordningen også for de skoler, der falder ind under denne lov.

Det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen (Lejre) fremhævede ligesom flere andre ordførere ved behandlingen af skoletilsynsloven den strid, der hermed var bragt ud af verden, og fremhævede iøvrigt, at præsten, der skal modtage børnene til konfirmationsforberedelse, har et rimeligt krav på at være vidende om det grundlag, hvorpå skolen har røgtet sin kristendomsundervisning. Det blev udtalt i forbindelse med folkeskolens lov, men jeg synes, at det gælder i samme omfang for friskolernes lov. Mit parti ønsker at fastholde det bånd, der endnu er mellem skole og kirke, hvor spinkelt det end ifølge loven kan siges at være.

Ved den ændring, der i 1952 blev foretaget i loven om de tyske privatskoler, bestemtes det, at disse skoler skulle have tilskud efter friskolelovens regler. De tyske skolers økonomiske forhold bliver således forbedret efter denne lov. Det vil blive betydelige tilskud, den danske stat herved kommer til at yde de tyske skoler, og jeg kan vel sige, at vi herved handler ganske i overensstemmelse med den meget frisin-dede måde, hvorpå vi altid har behandlet

mindretallet. Det er naturligt at drage en sammenligning mellem disse tilskud og de tilskud, der fra tysk side ydes til de danske skoler i Sydslesvig. Efter de oplysninger, jeg har haft adgang til, er det åbenbart, som også nævnt af det ærede medlem hr. Horn, at der er en meget betydelig forskel på disse tilskuds størrelse, idet de danske skoler i Sydslesvig modtager betydeligt mindre end de tyske skoler i Nordslesvig. Jeg håber, at de forhøjelser, vi her gennemfører, som altså får virkning for de tyske skoler i Nordslesvig, også vil få virkning i Sydslesvig, således at de danske skoler der vil få øgede tilskud. Jeg går ud fra, at det tyske mindretals repræsentant, det ærede medlem hr. Hans Schmidt, der tidligere her i det høje ting har udtalt ønske om gensidighed på de kulturelle områder, vil bruge sin indflydelse til at støtte bestræbelserne for forhøjelse af tilskuddene til de danske skoler i Sydslesvig.

Jeg skal på min gruppes vegne anbefale det foreliggende lovforslag, men jeg opfordrer tingets medlemmer til at stemme imod det foreslåede stk. 2 til § 1 og til at stemme for mindretallets ændringsforslag til § 5.

Kr. Juul: Som det fremgår af betænkningen og af ordførernes udtalelser, er der opnået enighed om de ændringsforslag, der er stillet under nr. 3—7. Jeg skal ikke komme nærmere ind på disse ændringsforslag, idet de er gennemgået af de ærede medlemmer hr. Horn og hr. Ninn-Hansen, men blot sige, at de betyder efter min bedømmelse små fremskridt på skolefrihedens vej, og lovforslaget i sin helhed vil ganske sikkert blive modtaget med tilfredshed i de kredse, der for tiden gør brug af den skolefrihed, vi har, og af dem, der i fremtiden måtte finde anledning til det.

Fra konservativ side er der stillet to ændringsforslag. Det første, nr. 1 i betænkningen, angår direkte dette lovforslag. Ministeren har ønsket assistance fra Dansk Friskoleforening ved bedømmelsen af, om en skole falder ind under friskoleloven eller

[Kr. Juul.]

ej. Denne assistance går det konservative ændringsforslag imod med den motivering, at der ikke er adgang for alle de bestående friskoler til at blive medlem af Dansk Friskoleforening. Det mener jeg i og for sig der er. Det fremgår i hvert fald af vedtægterne for Dansk Friskoleforening, at som medlemmer betragtes de, der har betalt kontingent rettidigt, og det er vel egentlig en bestemmelse, som må antages at give adgang for alle dem, som ønsker det, til at blive medlem af Dansk Friskoleforening. I hvert fald findes der næppe noget andet organ, der er bedre egnet til at være rådgivende i det spørgsmål, det her drejer sig om, end Dansk Friskoleforening. Jeg tror ikke just, at foreningen er så begejstret for det job, der her er tale om, men når ministeren ønsker den ordning, så synes jeg ikke, der er nogen grund til at gå imod. Fare for, som det antydes af den konservative ordfører, at skoler uretmæssigt skulle blive skubbet ud, er der næppe. De oplysninger, der foreligger for udvalget om den praksis, der hidtil er fulgt, giver i hvert fald ingen anledning til at befrygte, at der skulle ske noget uretmæssigt på det område, der her er tale om. Det ligger stadig i ministerens hånd at træffe afgørelsen, og at Dansk Friskoleforening skal høres i spørgsmålet, vil sikkert ikke betyde nogen fare for, at skoler uretmæssigt skulle blive skubbet ud.

Det andet af de konservative under nr. 2 i betænkningen stillede ændringsforslag angår en slags tilsyn med kristendomsundervisningen i friskolen, idet det foreslås lovfæstet, at sognepræsten eller en anden præst, som skolen træffer aftale med, skal have ret til at overvære kristendomsundervisningen. Jeg kan ikke se, at der er nogen egentlig begrundelse for at indføre en bestemmelse i loven som den, der her er tale om. Vi må vist erkende — og det vil jeg i og for sig tro at det ærede medlem hr. Ninn-Hansen vil give mig ret i — at den bedste sikkerhed for en god undervisning på det strengt personlige område, der her er tale om, er forældrenes egen interesse. Ingen skulle vel mere end dem være interesseret i netop dette forhold, og da det jo er sådan i friskolen, at forældrene går frit ud og ind og har lejlighed til at iagttage livet der på nærmeste hold, ligesom friskolen sikkert og

så vil stå åben for den præst, der af interesse for skolens virksomhed kunne have lyst til at aflægge den et besøg, så vil kristendomsundervisningen i friskolen efter min bedømmelse have de bedste kår. Det er også erkendt af den tidligere undervisningsminister, det ærede medlem hr. Hvidberg, der ikke havde den bestemmelse med, da han fremsatte forslaget i foråret 1953.

I sin svartale til ordførerne sagde ministeren om denne bestemmelse, at den ganske simpelt var udgået af den grund, at den var overflødig. Ansvar, fortsatte den daværende minister, behøver ikke at ligge hos et sådant obligatorisk tilsyn. I de skoler, det her drejer sig om, ligger det bedst hos selve skolekredsen. Jeg mener, at der er udtrykt det rigtige i disse ord af den tidligere undervisningsminister, og jeg mener derfor ikke, at der er grund til at sige mere om den sag. Man kan sikkert trygt lægge ansvaret for kristendomsundervisningen i friskolen i forældrenes egne hænder, og jeg ser ingen som helst saglig begrundelse for det ændringsforslag, der er stillet af de konservative. Det betragter jeg nærmest som lidt konservativ vinduespynt.

Fra forskellig side, bl. a. i „Højskolebladet“ den 8. januar i år, er den opfattelse gjort gældende, at de ændringer i friskoleloven, der foreslås her, hvis de gennemføres, skulle betyde, at skolerne i fremtiden skulle kunne regne med dækning af 80 pct. af deres udgifter. Derfor finder jeg anledning til at gøre opmærksom på, at det har skolerne ingen sikkerhed for. Tilskuddet til friskolerne beregnes i fremtiden efter samme grundlinie som hidtil, og det vil sige, at man beregner statens udgift til lærerløn pr. barn i folkeskolen og lægger hertil to trediedel af kommunernes udgifter pr. barn i folkeskolen og ganger det beløb, der derved fremkommer, med antallet af børn i friskolen, og så får man som facit det beløb, der stilles til rådighed til fordeling mellem friskolerne. Der er bare den forskel fra før, at i fremtiden kommer hele beløbet friskolerne tilgode, og det gør det på grund af andre fordelingsregler, og fordi det loft, som i sin tid har ligget under det maksimale tilskud, efter den beregning, jeg lige har omtalt, ikke er der mere. Der bliver altså lidt flere penge til friskolerne i fremtiden. Men når man tager i betragtning, at f. eks.

[Kr. Juul.]

i kalenderåret 1951 var der kun 10 skoler, der opnåede dækning af 80 pct. af udgifterne, medens der var 36 skoler, der lå mellem 70 og 79 pct., 79 mellem 60 og 69 pct., 60 mellem 50 og 59 pct., 25 mellem 40 og 49 pct. og 9 mellem 30 og 39 pct., så kan man vist rolig gå ud fra, at der også i fremtiden vil komme til at mangle ikke så ganske lidt i, at skolerne får dækning for 80 pct. af udgifterne. Der bliver altså stadig tilbage et ret betydeligt beløb, som friskolerne selv må udrede, og det mener jeg i og for sig også der bør være. Det bør blot ikke være uoverkommeligt for de økonomisk svageste stillede forældre at sende deres børn i friskolen. Det kan være, at man knap nok endnu er nået op på det beløb, som det er rimeligt at stille til rådighed for friskolen. I hvert fald er det for øjeblikket sådan, at hvis samtlige danske børn gik over i friskolen, ville det medføre en betydelig besparelse for de offentlige kasser.

Som nævnt af tidligere talere har udvalget fået oplysning om forholdet mellem den økonomiske stilling, de tyske skoler i Nord-slesvig indtager, og den, de danske skoler i Sydslesvig indtager. Et helt nøjagtigt sammenligningsgrundlag er det måske vanskeligt at få tilvejebragt, men de fremkomne oplysninger viser ganske tydeligt, at vi danske kan være vor stilling bekendt, idet vort tilskud, beregnet pr. barn, er betydeligt større end det tyske tilskud til danske skoler i Sydslesvig. Jeg nævner ikke dette, fordi jeg mener, vi har grund til at rose os af vore egne velgerninger. Jeg mener kun, det er i overensstemmelse med almindelig retfærdssans, at danske statsborgere stilles lige for loven uanset forskellig national indstilling. Det forekommer mig helt rimeligt, om vi fra dansk side nærer forventning om, at en lignende indstilling må gøre sig gældende syd for den danske grænse.

Jeg anbefaler, at man stemmer for ændringsforslagene nr. 3—7 og stemmer imod ændringsforslagene nr. 1 og 2.

Jørgen Jørgensen (Lejre): Jeg kan anbefale det høje ting at stemme for de ændringsforslag, som er stillet af undervisningsministeren og tiltrådt af udvalget. Det er

ikke ændringer af principiel karakter, og de tidligere talere har udførligt gjort rede for, hvad de indeholder. Jeg kan derfor undlade at gøre bemærkninger om disse ændringsforslag.

Jeg vil derimod gerne omtale de ændringsforslag, der er stillet af det konservative mindretal. Ifølge ændringsforslag nr. 1 skal det foreslåede nye stykke til § 1 udgå. Dette nye stykke tilsigter, at undervisningsministeren skal have vejledning og råd fra Dansk Friskoleforening ved bedømmelsen af, hvilke skoler der falder ind under friskoleloven. Deroverfor vil jeg gerne sige, at det er min opfattelse — og jeg tror, at også ministeren har givet udtryk for den — at man ikke tilsigter nogen egentlig ændring i bestående forhold; men det er af betydning for administrationen, d. v. s. undervisningsministeriet, ved afgørelsen af, om en skole falder ind under denne lov, at have folk at rådføre sig med, som har praktisk erfaring og kendskab til de frie skolers særlige forhold. Der er adskillige grænsetilfælde, hvor det kan være vanskeligt at afgøre, om den skole, der søger tilskud, er en egentlig børneskole, d. v. s. en skole, der påtager sig at undervise børn i hele den undervisningspligtige alder. Det har altid været forudsætningen for støtte til en børneskole, at den underviste børnene i hele den undervisningspligtige alder, og det princip tror jeg vi skal fastholde.

Jeg kan ikke se, at der kan være nogen skoleinteresse i at støtte skoler, der kun har det formål i ganske få år af børnenes undervisningstid at terpe dem op til optagelse i en eksamensskole. Formålet må være, at de børn, der begynder deres skolegang i denne skole, får en samlet undervisning, der omfatter hele den undervisningspligtige alder. Ingen vil kunne indvende noget imod, at der er børn, som går ud af friskolen på et tidligere tidspunkt og går over i en eksamensskole, men vi må fastholde, at skolens formål er undervisning af børn i hele den undervisningspligtige alder. Jeg mener, det vil være af værdi for undervisningsministeriet, når det skal træffe afgørelse af, om en skole kan anerkendes som tilskudsberettiget, at have folk med på råd, der kender de praktiske forhold, som de former sig ude i livet. Når Dansk Friskole-

[Jørgen Jørgensen (Lejre).]

forening er gået ind på at være rådgiver for ministeriet i dette spørgsmål, synes jeg, man skal tilslutte sig denne løsning.

Det konservative ændringsforslag nr. 2, der går ud på, at sognepræsten har ret til at overvære kristendomsundervisningen i friskolen, vil jeg tilråde, at man stemmer imod. Jeg synes ikke, det er nogen god idé. Jeg vil ikke bruge så stærke ord som ordføreren for venstre — det tidligere medarbejderparti i regeringen — og sige, at det konservative ændringsforslag er vinduespynt. Det synes jeg egentlig var meget kraftigt sagt. Jeg vil snarere sige, at det konservative ændringsforslag vidner om, at forslagsstillerne ikke har tilstrækkeligt kendskab til de egentlige friskoler. Hvis de havde haft det, tror jeg ikke, de ville have stillet dette ændringsforslag. Børn i en friskole kommer meget ofte, ja, man kan vel endda sige i almindelighed fra flere sogne og fra flere forskellige pastorater, og præsten i det sogn, hvor friskolen ligger, har i mange tilfælde ingen forbindelse med friskolen og børnenes forældre. Forældrene er i mange tilfælde sognebåndsløse eller medlemmer af valgmenigheder eller frimenigheder, og nogle steder er der måske endda et vist modsætningsforhold til præsten. Det ville da være ganske urimeligt, om lovgivningen bidrog til at øge spændingen i sognet, hvis en sådan findes, og det kunne meget let blive resultatet, såfremt en sognepræst, som ellers ikke havde noget med friskolen at gøre, pludselig dukkede op i skolen for at overvære kristendomsundervisningen. Jeg tror, at friskolen ville betragte dette som et indgreb i skolens suveræne rettigheder, og det ville møde stærk modsigelse.

Vil man deroverfor fra konservativ side fremføre, at en friskole under sådanne forhold kunne træffe aftale med en anden præst om at varetage denne opgave, er det også i mange tilfælde en dårlig løsning. Det er meget almindeligt, at friskolerne til tilsynsførende ved skolen vælger lægfolk, skoleinteresserede kvinder eller mænd, der ikke er præster, og det ville da vistnok synes urimeligt, om man sagde til disse tilsynsførende: ja, vi vil nok overlade jer at føre tilsyn med undervisningen i al almindelighed, men kristendomsundervis-

ningen tør vi ikke betro jer, derfor beskikker vi nu en præst til at overvåge, at det går rigtigt til.

Jeg deler ikke denne stærke tro på, at når blot man har sikret sig, at der er en præst, som ved en eller anden lejlighed ser indenfor i skolen, er samvittigheden i orden hos det offentlige, forsåvidt angår kristendomsundervisningen. Ansvar for kristendomsundervisningen i en friskole er forældrenes på samme måde, som forældrene har ansvaret for den øvrige undervisning. Det ville overfor de grundtvigske friskoler virke i særlig grad urimeligt med en sådan bestemmelse, da enhver, der kender blot en lille smule til friskolernes historie, ved, hvordan disse skoler i sin tid blev oprettet, for en stor del fordi forældrene følte et stærkt ansvar for børnenes kristendomsundervisning. Af hensyn hertil tog de børnene ud af den offentlige skole og satte alt ind på at rejse en friskole for at sikre børnenes indleven i og forståelse af kristendommen. Kristendomsundervisningen ved disse skoler er blevet det grundlag, som mere end noget andet har bundet forældrekræden sammen. Jeg synes ikke, det er helt passende at komme og sige til en sådan friskolekreds, at nu mener lovgivningsmagten, de bør have en præst, som ved lejlighed kan komme og overvære undervisningen. Der findes ikke noget grundlag for et sådant standpunkt. Det ville være en mistillidserklæring til friskolernes forældrekræde.

Jeg tror ikke, de konservatives ændringsforslag er helt vel gennemtænkt, og jeg ville egentlig opfordre det ærede medlem hr. Ninn-Hansen til at trække det tilbage. Jeg tror ikke, man helt har overvejet konsekvensen af dette ændringsforslag, og det ligger ikke på linie med den indstilling til friskolerne, som det ærede medlem ellers gav udtryk for. Opretholdes ændringsforslagene, må jeg opfordre tingets medlemmer til at stemme imod.

Ligesom de øvrige ærede ordførere vil jeg også sige nogle ord om størrelsen af friskolernes statstilskud. Det er rigtigt, at der gennem pressemeddelelser har dannet sig den opfattelse, at alle friskoler efter det foreliggende lovforslag vil kunne få dækket indtil 80 pct. af deres udgifter ved statstilskud, men, som der også allerede er peget

[Jørgen Jørgensen (Lejre).]

på, er det en misforståelse. De 80 pct. er maksimum for, hvad en skole i det hele taget kan opnå af offentlige tilskud; langt de fleste får betydeligt mindre. Gennemsnittet ligger på omkring 60 pct., og adskillige ligger altså under 60 pct. Det vil sige, at forældrekrederne alle vegne skal yde større bidrag end 20 pct. af udgifterne. Nu mener jeg også, at forældrene skal yde et bidrag. De frie skolers styrke skal ligge i, at der vises offervilje fra de forældre, som opretter disse skoler; og den offentlige støtte, der nu gives, er egentlig både rimelig og forsvarelig. Man stiller et beløb til rådighed for friskolerne, som svarer til statens udgifter og to trediedele af kommunernes udgifter til undervisning af hvert barn i den offentlige skole, og så fordeler man disse penge med et grundtilskud pr. skole: to trediedele af lærerlønningerne og et tilskud til undervisningsmidler, og et vist beløb fordeles efter elevtallet, men der gives ikke nogen garanti for, at disse tilskud kan dække 80 pct. af friskolernes samlede udgifter.

Men som sagt, jeg mener, at med de tilskud, der nu er givet og efter loven fortsat bliver givet til skolerne, har det offentlige vist interesse og forståelse for disse skoler, en interesse og forståelse, som jeg også tror skolerne anerkender, og de vil i særlig grad anerkende denne støtte fra det offentlige, fordi der ikke dertil er knyttet betingelser om særlig tilsyn eller kontrol, og det er noget meget væsentligt og afgørende for de frie skoler, at de bevarer den frihed, de hidtil har haft. Det har glædet mig at opleve den klimændring, der her i tinget er foregået gennem årene med hensyn til forståelsen af friskolerne og deres forhold; der er i tinget en langt større forståelse for disse skolers betydning nu, end der har været tidligere, og når denne større forståelse har bredt sig til så stor en del af tingets medlemmer, synes jeg nok, der er grund til at sige, at den nuværende undervisningsminister har sin betydelige andel heri. Friskolen har ved sit skolearbejde skabt respekt om sin stilling indenfor dansk skolevæsen, og det samspil, som i disse skoler er tilvejebragt mellem skole og forældrekreder, har vist sig at indebære rige muligheder for børnenes undervisning. Det var meget ønskeligt, om denne forståelse af forældrenes ansvar og pligter

overfor skolen kunne brede sig til større kredse i vort folk; hvis det kunne ske, ville meget blive lettere, også indenfor den offentlige skole.

Som jeg indledte med at sige, anbefaler jeg tingets medlemmer at stemme for de ændringsforslag, der er stillet af undervisningsministeren og tiltrådt af udvalget, og jeg tilråder tingets medlemmer at stemme imod de ændringsforslag, som er stillet af det konservative folkeparti; min begrundelse for dette standpunkt har jeg givet i det, jeg her har sagt.

Alvilda Larsen: Jeg kan på mit partis vegne tiltræde de ændringsforslag, ændringsforslagene nr. 3—7, som er stillet af udvalget og tiltrådt af den højtærede undervisningsminister. Der er her så afgjort tale om små fremskridt til gavn for skolerne, og jeg kan derfor anbefale, at man stemmer for disse ændringsforslag. Derimod kan jeg ikke tiltræde ændringsforslagene nr. 1 og 2, stillet af mindretallet, jeg er helt enig i de synspunkter, som det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen (Lejre) netop fremsatte vedrørende mindretallets ændringsforslag.

Mit parti har ved en tidligere behandling af friskoleloven udtrykt ønsket om, at der blev foretaget ændringer i loven, så man på en bedre og klarere måde kunne få afgjort, hvad der var egentlige friskoler, og hvad der var privatskoler; denne ændring er foretaget nu. Det konservative ændringsforslag ville derimod føre loven tilbage til dens gamle skikkelse, og det kan vi ikke gå ind for.

Ingeborg Refslund Thomsen: Jeg tror, man fra alle sider er enig om, at vi ikke skal være karrige med tilskud til de tyske privatskoler i Nordslesvig. Men man kan ikke umiddelbart drage en sammenligning mellem tilskuddet til mindretalsskoler nord og syd for grænsen. Syd for grænsen beregnes tilskuddet efter, hvad det koster at holde et barn i tysk offentlig skole. Især vore små danske skoler syd for grænsen lider økonomisk under den omstændighed, at læreren skal have fuldt timetal og skoleklassen fuldt børnetal, og det er meget større beregnet, end vi beregner det her i Danmark. Mange danske lærere bliver stemplet som „halve lærere“ og børneantallet kun som halvt børneantal, og det kommer straks til

[Ingeborg Refslund Thomsen.]

udtryk i beregningen af tilskuddet. Der var jo i de første år mange, mange vanskeligheder med udbetalingen af statstilskuddet, først vanskeligheden med at fastsætte det, dernæst havde man ikke penge, og så måtte vi vente i årevis på udbetalingen. Det er dog kommet ind i en god ordning nu.

Men der kunne være mere anledning til pege på, at underinstanser dernede ofte lægger vore skolebygninger unødige hindringer i vejen. Såsnart talen er om grundkøb eller om sikring af den lejede jord, som skolen ofte er opført på, synes man ofte, de lokale myndigheder burde være mere fordomsfri og ikke ligefrem kunstigt søge efter, hvordan de kan hindre det danske skolearbejde. Her tror jeg skoen trykker.

Undervisningsministeren (Bomholt): Jeg tror, det ærede medlem fru Ingeborg Refslund Thomsen har ret i sine betragtninger.

Jeg kan, som det fremgår af betænkningen, tiltræde udvalgsflertallets ændringsforslag. De betyder, som venstres ærede ordfører bemærkede det, et plus for friheden i skolen.

Jeg kan derimod ikke tiltræde de af mindretallet stillede ændringsforslag. Hvad angår ændringsforslag nr. 2, vil jeg bemærke, at jeg enedes med friskolerne om § 5 og vil nødig ændre derved, medmindre der er enighed i udvalget herom, og denne enighed har ikke været tilstede, bl. a. af saglige grunde; en friskoles elever kan tilhøre flere menigheder og trossamfund. Dernæst er formuleringen „en anden præst“ dels for snæver, dels for uhensigtsmæssig; lad skolerne selv ordne de forhold uden en for langt fremstrakt pegefing. Jeg kan forøvrigt angående dette punkt helt tiltræde det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen (Lejre)s argumentation.

Hvad angår det andet punkt, rådgivningen fra Dansk Friskoleforening, må jeg sige, at Dansk Friskoleforening er bærer af den historiske tradition; dens ledelse har altid arbejdet under højt ansvar, og jeg finder ingen anledning til at drage denne ansvarsfølelse i tvivl. En rådgivende mand fra Dansk Friskoleforening vil givet udføre sit arbejde samvittighedsfuldt, og personlig er jeg overordentlig taknemlig for, at Dansk Friskoleforening vil påtage sig den

byrde, den her påtager sig — noget andet organ har man ikke at henvende sig til. Det er nok muligt, at kun halvdelen af friskolerne er medlem af Dansk Friskoleforening, men i sager af denne karakter er det vel til syvende og sidst personen og ikke det kvantitative organisatoriske grundlag, der er afgørende.

Det ærede medlem hr. Ninn-Hansen var inde på forskellige andre spørgsmål og udtalte bl. a. ønsket om, at der ikke sker nogen forringelse for de katolske skoler. Det er heller ikke tanken. Jeg har ikke mødt noget som helst problem på dette område tidligere.

Som det ærede medlem bemærkede, er polioproblemet et virkelig vanskeligt problem, og det samme gælder de børn, der er ramt af lammelser, de spastisk lammede. Her skulle vi måske nok prøve på at finde en udvej til at give disse børn en særundervisning, for at de ikke skal komme for langt bagefter. Vi er i undervisningsministeriet opmærksomme på sagen.

Der er — som det ærede medlem hr. Ninn-Hansen vil vide — stor forskel på de grundtvigske friskoler og eksamensfriskolerne, som man måske kunne kalde dem — man kan jo ikke kalde dem hep-hep-skolerne — der søger at heppe børnene frem til optagelsesprøven til 1. mellemkoleklasse, helst i en statsskole. En sådan form for skole er ikke nogen lykkelig form, selvom en placering af dygtige og kloge lærere her kan afbøde adskillige skævheder. Det må være således, at et normalt velbegavet barn med en normal præstation kan rykke ind i 1. mellemkoleklasse fra en almindelig kommuneskole, sogneskole eller købstadsskole — det må være den almindelige form for oprykning. Hvis der er forældre, der anser det for mest hensigtsmæssigt at lade deres børn gå til et særligt forberedende kursus, må de være indstillet på selv at betale de hermed forbundne omkostninger. Forældrenes ret er uomtvistelig, men — som det også er sagt her i dag — man kan kun med offentlige midler støtte skoler, der svarer til folkeskolens grundstruktur, d. v. s. omfatter elever fra det 7. til det 14. år. En eksamensfriskole pumper jo eleverne ud ved 11—12 års alderen, og hvis skolen har haft held med sig, skulle helst alle børnene forsvinde ind i mellemkolen; det er i virkeligheden på

[Undervisningsministeren.]

tværs af skolens hovedformål, at nogle bliver tilbage. På den anden side må skolerne trods alt ønske, at nogle dumper til optagelsesprøven eller undlader at tage den, for at de kan have en samlet klasse til sidste skoleår og dermed sikre statstilskuddet. Det må i nogen grad være genstand for skøn, om de børn, der bliver tilbage, kan danne grundlag for en organisk skole, eller om der i virkeligheden kun er tale om et nok så velment arrangement til opnåelse af statsstøtte. Det må ligeledes være genstand for skøn, i visse tilfælde, om statsstøtte kan opnås. Dette skøn bør være præget af vidsyn og forståelse. Det afhænger meget af skolens indstilling og gode vilje. Hvis skolen i fuldt alvor tilstræber en udbygning for alle skoleårene, således at afleveringen af børnene i 11—12 års alderen ikke bliver et minus for de tilbageværende, vil der være basis for fortsat statsstøtte i en rimelig tid. Skulle det imidlertid ikke være muligt for skolen at nærme sig det normale skolebillede, er det bedst for hjem og samfund, at forældrene til den pågældende skoles børn selv overtager udgifterne og dermed eneansvaret.

Vi i ministeriet er ikke på jagt efter vanskeligt stillede friskoler. Vi ønsker tværtimod at give enhver ærligt stræbende skole en fair chance; men ingen kan forlange, at vi skal se bort fra de to skolegruppers meget forskellige karakter. Såvidt jeg kan se, er der en bevægelse i gang bort fra eksamensforskolerne, de rene eksamensforskoler, over til organisk udfoldede skoler, og en sådan bevægelse må i al ro og stilfærdighed fremmes. Her skal — det være sagt til det ærede medlem hr. Ninn-Hansen — den traditionelle linie fortsættes, den hidtidige praksis opretholdes.

Personlig kan jeg ikke lade være at tænke på vilkårene for de få elever, der visse steder er tilbage. I en bog af Cai M. Woel, som nylig er udkommet, „Bogens Tjenere“, hedder det i et lille selvbiografisk afsnit, at forfatteren, hvis fader pludselig blev syg, blev taget ud af katedralskolen og flyttet tilbage til landsbyskolen. Jeg citerer — med formandens tilladelse —

„Jeg tilbragte et pinefuldt år, indtil konfirmationen udløste mig. Læreren så ikke med milde øjne på den forlorne søn,

der nu atter søgte tilbage til de hjemlige græsgange. Han var ikke fri for at stikle lidt rigeligt til mig og min brat afsluttede katedralskolekarriere. Og jeg forbandede skolen og al dens gerning.“

Det er ikke morsomt, ligegyldigt hvorledes årsagsforholdet ligger, for et barn at vende tilbage til sin gamle skole, behæftet med et nederlag. Det sociale motiv, honnet ambition, som fører adskillige børn ind til eksamensskolerne, forhindrer dem muligvis i at vende tilbage, og disse børns vilkår skal vi ikke misunde dem. En centraladministration må aldrig glemme, at det er børn, det er mennesker, det drejer sig om, og ikke en forretning. Der må anlægges humane synspunkter; det har også hidtil været tilfældet, det er selve traditionen, og her mener jeg, at en friskolemand, der er med til at forvalte den grundtvigske arv, vil være en god hjælper.

Med disse ord skal jeg anbefale flertallets ændringsforslag til vedtagelse og mindretallets til forkastelse.

Ninn-Hansen: Jeg vil gerne takke den højtærede undervisningsminister for den besvarelse, ministeren har givet af de konkrete spørgsmål, jeg har stillet.

Når jeg stillede spørgsmål vedrørende de katolske skoler, var det, fordi den ændrede fordeling af tilskuddet til lærerlønninger, såvidt jeg kan se, kunne bevirke, hvis man ikke var opmærksom på det, at det kom til at gå ud over tilskuddet til disse skoler. Jeg kan kun takke for den højtærede undervisningsministers udtalelser om, at det ikke skal være tilfældet.

Jeg takker endvidere, fordi den højtærede undervisningsminister vil være i særlig grad opmærksom på støtten til hjemmeundervisning i de tilfælde, hvor hjemmeundervisning i hvert fald for en tid er nødvendig for børn, der har haft en sygdom — polio eller en anden for børn meget streng sygdom — med særlige eftervirkninger. Jeg kan helt tilslutte mig den højtærede ministers opfattelse af, at der måske kan være grund til i særlig grad at se på dette spørgsmåls løsning.

Det ærede medlem hr. Kr. Juul hævdede, at mit parti vendte sig imod, at den højtærede undervisningsminister skulle have assistance af en repræsentant for Dansk

[Ninn-Hansen.]

Friskoleforening. Dertil skal jeg sige, at det har vi ikke vendt os imod; vi har ikke på noget tidspunkt sagt, at det var forkert, at den højtærede undervisningsminister således søgte samråd med repræsentanten for en organisation, hvis formål netop er at hævde skolernes rettigheder og deres ønsker overfor lovgivningsmagten. Det, vi har påpeget — og på det punkt synes jeg ikke vi har fået noget svar fra den højtærede undervisningsminister — er, at nogle skoler står udenfor organisationen, og vi har ikke fået nogen begrundelse for, at disse skoler ikke skulle have adgang til at være med til at vælge den repræsentant, der skulle give den højtærede minister råd. Jeg synes, det ville være naturligt, at disse skoler fik mulighed for at være med til at bestemme, hvem den repræsentant skal være, der skal udtale sig også på deres vegne. Jeg har ikke i Dansk Friskoleforenings vedtægter kunnet finde nogen klarhed på dette punkt. Når betingelsen for at blive medlem af den sjællandske organisation er den, at man hører til den grundtvigske kreds, synes jeg i hvert fald ikke, vedtægterne giver mulighed for det, som jeg mener bør være gældende: at alle danske friskoler får adgang til at deltage i valget af denne repræsentant.

Den højtærede minister var iøvrigt inde på spørgsmålet om forskellen mellem de grundtvigske friskoler og de andre friskoler. Heroverfor vil jeg gerne sige til den højtærede minister, at det forekommer mig, der også i høj grad er nuancer indenfor de skoler, der ikke hører til den grundtvigske kreds. Men iøvrigt finder jeg anledning til at sige ministeren tak for, at ministeren vil opretholde den hidtidige praksis med hensyn til administrationen af tilskuddene til disse skoler. Jeg tror, at denne udtalelse om det hensyn, man fra lovgivningsmagtens og administrationens side vil tage til disse skoler, i hvert fald i første omgang vil virke stærkt beroligende både på skolerne og lærerne. Men jeg finder ikke bestemmelsen rigtig, fordi den meget let kan fortolkes på en sådan måde, måske af kommende ministre, at man for fremtiden indskrænker adgangen til at få tilskud for de skolers vedkommende, der afgiver en del af børnene til mellemskolerne. Om dette tal bliver

større eller mindre, ja, det er et spørgsmål om skolens udvikling, som ingen af os har noget kendskab til i dag. Men der er jo ikke noget urimeligt i, at mange børn fra friskolerne ønsker at gå over i mellemskolen, fordi der mange steder — man kan finde dette rigtigt eller urigtigt — stilles krav om en eksamen. Vi har altså ment, det var urigtigt at give den nugældende lovs § 1, som efter min mening er fyldestgørende, en tilføjelse, som kunne bevirke en sådan fortolkning. Men jeg takker den højtærede minister for, at man vil opretholde den hidtidige praksis.

Hvad angår vort ændringsforslag vedrørende kristendomsundervisning, har jeg slet ikke under udvalgsdrøftelsen fået det indtryk, at andre partiers repræsentanter har taget en stilling, der stod i modsætning til vor. Jeg har tværtimod, synes jeg, kunnet se, at der fra flere sider har været megen forståelse for det berettede ønske om, at man såvidt muligt fik overensstemmelse mellem de to skolelove. Jeg forstår ikke det ærede medlem hr. Kr. Juuls udtalelser om, at der her var tale om vinduespynt, for det er jo ikke tilfældet. Sagen er den, at vi søger at få en sådan overensstemmelse, selvfølgelig med henblik på, at det her drejer sig om en friskolelov; vi foreslår således her under ændringsforslag nr. 2, at § 5 får en sådan affattelse, at skolens styrelse kan træffe aftale om kristendomsundervisningen med en anden præst end sognepræsten. Det giver efter min mening en sådan frihed, er et sådant tegn på en fuldstændig liberal indstilling til dette spørgsmål, at det vil være helt urimeligt at sige, at man på noget punkt med denne bestemmelse har villet berøve friskolerne den frihed, de har krav på.

Det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen (Lejre) var i denne forbindelse inde på at omtale friskolernes modsætningsforhold til den præst, der virkede i sognet. Ja, nu har vi for kort tid siden her fra talerstolen hørt det ærede medlem hr. Østergaard ved et spørgsmål til ministeren fremhæve den nære forbindelse, der er mellem folkekirken og frimenighederne. Jeg tror derfor, at man skal være meget forsigtig med at fremtvinge en forskel, der ikke alle steder er tilstede, og som man overhovedet ikke behøver at komme ind på, hvis skolens styrelse, hvilket vil sige forældrene, som jeg også fuldtud

[Ninn-Hansen.]

har tillid til, træffer den afgørelse, at de vil have en anden præst end sognepræsten til at have adgang til skolen. Jeg har i vore drøttelser også mødt nogen forståelse af det berettigede i, at man de steder, hvor der ikke vistest spørgsmålet interesse og blev truffet aftale, hvis det var nødvendigt, kunne have interesse i, at præsten havde adgang til i hvert fald at høre, hvilken moral-lære man fremdrog i religionsundervisningen. Det synes jeg også spiller en rolle.

Det, der imidlertid har været afgørende for os, er at få overensstemmelse med skole-tilsynsloven og at fremhæve det rigtige i, at man ikke får noget brud på den vedtagelse, der i enighed er truffet her i tinget, undtagen hvor det er nødvendigt med et brud; og jeg har ikke hørt et eneste argument, der viste, at det har været nødvendigt med et sådant brud, idet vi fra vor side netop fremhæver, at skolens styrelse har fuld ret til at træffe aftale vedrørende disse forhold.

Jørgen Jørgensen (Lejre): Det ærede medlem hr. Ninn-Hansen har ikke været opmærksom på, at der i udvalget, da vi drøftede det konservative ændringsforslag, har været en større modsætning. Ja, jeg sagde for mit vedkommende, at jeg ikke ville gå med til det, og jeg tror, det var noget lignende, der blev sagt af det ærede medlem hr. Kr. Juul. Det tyder dog på, at vi ikke var enige, så jeg tror ikke, det kan være nogen overraskelse for det ærede medlem, at vi går imod ændringsforslaget.

Når det ærede medlem nu absolut vil have samstemmen mellem ordningen i loven om folkeskolens styrelse og i loven om friskolerne, må det ærede medlem ikke gøre forsøg på at sammenligne størrelser, som ikke kan sammenlignes. De ting har ikke noget med hinanden at gøre. I friskolen går, som jeg oplyste før, almindeligvis børn fra mange forskellige sogne, og det ville blive følt som en urimelighed, hvis man indfører en ordning, hvorefter den præst, der bor på stedet, skulle have adgang til at

overvære undervisningen i skolen, selvom den pågældende præst overhovedet ikke havde nogen forbindelse iøvrigt med skolen, men forældrekredsen havde tilknytning til andre præster. Det ærede medlem siger, at så kan man vælge en anden præst, men jeg ved ikke, hvorfor det ærede medlem mener det nødvendigvis skal være en præst, der skal have tilsyn med kristendomsundervisningen. Jeg tror, at det ærede medlem i friskolekredse vil møde en sådan ansvarsfølelse overfor kristendomsundervisningen i friskolerne, at det ærede medlem ganske roligt kan lade skolen selv ordne det spørgsmål; og en vejledning herindefra om, at man nødvendigvis skal have en præst, tror jeg skolen helst vil undvære. Jeg tror heller ikke, den er påkrævet, og jeg ville også mene, at det var en mistillid til disse skolekredse, som ville være ganske ubegrundet.

(Kort bemærkning).

Ninn-Hansen: Jeg forstår ikke det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen (Lejre)s udtalelse om, at man ikke kan sammenligne folkeskolen og friskolen med hensyn til de pågældende bestemmelser. Det har man i høj grad gjort efter 1946-loven, da man endnu havde det egentlige tilsyn for folkeskolens vedkommende. Dengang fastholdt man dette tilsyn, og det ærede medlem stemte for det for friskolernes vedkommende i den nuværende lovs § 5. Nu er der ikke længere tale om tilsyn, og derfor siger vi, at adgangen må være den samme her som efter folkeskoleloven, således at de samme afvigelser, som man i 1946 anerkendte for tilsynsbestemmelsens vedkommende, skal der være nu med hensyn til adgangsbestemmelsen.

Hermed sluttede forhandlingen.

Ændringsforslag nr. 1 forkastedes ved, at lovforslagets punkt 1 vedtoges med 97 stemmer mod 22.

Ændringsforslag nr. 2
forkastedes med 98 stemmer mod 22.

Ændringsforslag nr. 3, gående ud på indføjeelse af et nyt punkt, ændringsforslag nr. 4, ændringsforslag nr. 5, ændringsforslag nr. 6, gående ud på indføjeelse af et nyt punkt, ændringsforslag nr. 7, § 1, således ændret, og § 2
vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: I henhold til forretningsordenens § 7, stk. 7, går lovforslaget til fornyet behandling i det udvalg, der har behandlet det.

Man gik derefter til:

Første behandling af forslag til lov om kvalitetskontrol med fisk og fiskevarer.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1591; fremsættelsen findes i tidenden sp. 2336).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Fiskeriministeren (Chr. Christiansen): Inden forhandlingen påbegyndes, vil jeg gerne gøre opmærksom på, at der desværre forekommer en lapsus i lovforslagets § 47. De to sidste linier i paragraffen skal udgå. Idet jeg beder om undskyldning for fejlen, anmoder jeg om, at den må blive rettet.

Johs. E. Larsen: Der blev fra flere sider ytret betænkeligheder, da forslaget til den nugældende kvalitetslov for nogle år siden var til behandling i landstinget. Det blev antydet, at det var et dristigt initiativ at fremkomme med et så omfattende lovforslag på områder, hvor man ikke tidligere havde haft en sådan lovgivning.

Når lovforslaget alligevel fik en forholdsvis let gang igennem rigsdagen, skyldtes det ikke mindst den voksende forståelse af den betydning, det har, at fisk og fiskeprodukter fremtræder som kvalitetsvarer. Den gode kvalitet skaber større afsætning på hjemmemarkedet, og hvad angår afsætning

til udlandet, er det af største betydning for vor eksport af fisk og fiskevarer, at vi kvalitetsmæssigt ikke alene kan stå mål med andre lande, men at vi ydermere er i stand til at præstere et forspring, som giver øgede muligheder for afsætning af vore produkter på udenlandske markeder.

I 1953 indbragte vor eksport af fisk og fiskevarer godt 200 mill. kr., men skal vi fastholde og udvide denne eksport, må der sættes stærkt ind på at tilvejebringe den bedst mulige kvalitet. Her gælder det samme, som gælder for vore landbrugsprodukter, at danske frembringelser må hævde sig i kraft af deres kvalitet og standard. Der kan måske peges på visse overgangsvanskeligheder i forbindelse med lovens gennemførelse; sådanne vil let forekomme, når nye bestemmelser skal føres ud i livet, men det er mit indtryk, at kvalitetsloven stort set har virket efter sin hensigt, og at eksport-erhvervet står bag det foreliggende lovforslag og kan medvirke til dets gennemførelse.

Når det blev fastsat, at loven skulle tages op til revision i det indeværende folketingsår, hænger det sammen med, at man ud fra de erfaringer, de første år bragte, ønskede at kunne rette eventuelle mangler og ulemper ved loven. Når man sammenholder det foreliggende lovforslag med de nugældende bestemmelser, må man imidlertid sige, at ministeren og det nedsatte arbejdsudvalg har haft en særdeles heldig hånd ved udformningen af vor første kvalitetslov. De ændringer, der nu foreslås, er ikke af særlig indgribende natur, hvilket tyder på, at man allerede i første omgang fandt den rette formulering.

I denne forbindelse vil jeg gerne sige tak til den højtærede fiskeriminister for den store indsats, han har gjort for at fremme afsætningen af danske fisk og fiskeprodukter både herhjemme og i udlandet.

Under behandlingen af forslaget til den nugældende kvalitetslov blev forholdene på Københavns fisketorv, nærmere betegnet Gl. Strand, stærkt kritiseret. Jeg vil gerne spørge den højtærede fiskeriminister, om der er udsigt til en snarlig løsning af dette spørgsmål? Endvidere kunne det interessere mig at høre, om kvalitetsudvalget har været ude for særlige vanskeligheder ved tilsynet